

újjának alsó izén volt egy egyes csontgyűrű — a képen az alulról számított harmadik sor közepén az újjcsonttal együtt — a jobbkez mutató újjának középső izén ismét egy egyes csontgyűrű és végül a jobbkez mutató, középső és gyűrűs újjának alsó izén egy hármás gyűrű. Sajnos a két utóbbit, a jobb kézen talált egyes és hármás gyűrűt, csak töredékekben tudtuk felszedni, mert amint a nedves agyagból a levegőre kerültek rétegesen szétfoszlottak és eltöredezték. (Az alsó sor utolsó és a felette levő sor középső tárgya.) A csontvázról felvett fotografián azonban még tisztán láthatók a gyűrűk.

Későbbi ásatások során még néhány töredék került elő, közöttük legfeltűnőbb az alulról számított negyedik sor szélén látható, vaskos, széles darab, amelyet régiségtárunk laikus látogatói rendszerint „boxer“-nek neveznek, mert valóban van valami hasonlatossága a boxoló-gyűrűhöz.

Fölmerült bennem az a gondolat is, vajjon a Kremenyák csontgyűrűkben nem azoknak a nyilazásnál használt Bogenspanner-eknek az előzőit találtuk-e meg, amelyeket Forrer lexikona e címszó alatt ismertet s amelyekkel szemre csakugyan feltűnő hasonlatosságuk van. Azonban ennek a feltevésnek több körülmény ellentmond. Először is ezeket a bronz íjlesztítőket csak olyan országban találták, ott is csak a Villanova- s az etrusk periódusból a régi Etrúriában. Másodszor a kremenyáki hagyatékban semmi nyoma annak, hogy az itt élt neolith ember szerelvényeibe a nyíl is beletartozott volna. Sokkal valószínűbb az első feltevés, amely szerint ezek a csontból, vagy szarvasagancsból készített egy, két és három karikás gyűrűk csakugyan újjgyűrűk gyanánt szolgáltak s bennük a fém-gyűrűk elődeit kell látnunk. Az, hogy előfordulásuk egyelőre csak a csókai halomra korlátozódik, még értékesebb emlékeivé teszi őket a hazai neolithicumnak.

Móra Ferenc.

CSÓKAER FUNDE AUS DER URZEIT.

(Abkürzung)

Der Direktor des städtischen Museums, Franz Móra, veranstaltete vom Jahre 1907 bis 1913 achtmal Ausgrabungen auf dem Hügel namens *Kremenyák* (Feuerstein) der Gemeinde Csóka im Torontáler Komitate und erschloss dort eine sehr reiche Aeneolithfundstätte. Diese Stätte war bereits seit längerer Zeit in der ungarischen Fachliteratur bekannt, worein sie durch die Mitteilungen Eugen Szentkláray's, welche in der Zeitschrift „Történeti és Régészeti Értesítő“ (Geschichtlicher und Archaeologischer Anzeiger, Jahrgang 1880. VI.) erschienen, eingeführt wurden. Als Zweiter gab Julius Dudás von derselben eine kurze Mitteilung im „Archaeologiai Értesítő (Archaeologische Anzeiger) Neue Folge, 1890. X. Band bei der Gelegenheit heraus, als der Besitzer, um Material für einen Strassenbau zugewinnen, den Hügel auf-

wühlte, wobei viele Fundgegenstände zugrunde gingen. Die erste zielbewusste Ausgrabung führte dort Koloman *Gubitza* im Jahre 1906 im Auftrage des Zomborer Museums aus, (Archaeolog. Értesítő, Archaeolog. Anzeiger 1906. XXVI.) Es forschte dort im Jahre 1906 Andreas *Orosz* im Auftrage des Temesvárer Museums. (Történeti és Régészeti Értesítő, 1912. XXVIII. Jahrgang.) Wirklich systematische Ausgrabungen führte Franz *Móra* in Auftrage des Szegeder Museums aus, wo sich die Funde auch befinden. Sehr kurze Anzeigern über diese sind in den Jahrgängen 1910—1913 des Arch. Ért. (XXX—XXXIV.) zu lesen aber sowohl Josef Hampel, als auch Béla v. Pósta waren der Ansicht, dass diese in einer besonderen Monographie herauszugeben wären. Aber der inzwischen ausgebrochene Krieg und seine Folgen machen dies in absehbarer Zeit unmöglich, *weswegen unsere Zeitschrift die wichtigeren Fundgruppen in Fortsetzungen besprechen wird.*

Bei Blosslegung des Fundortes wurden in 9 Hockergräbern und in 17 Wohngruben Tausende von Gefässen, Scherben, Knochen und Steingeräten gefunden. (Kupfergegenstände wurden nur 5 Stück gefunden.) Der Fundort zeigt eine grosse Analogie sowohl mit dem Fundorte Tordos in Siebenbürgen, als auch mit dem Butmirer in Bosnien. Besonderer Aufmerksamkeit würdig sind die Kinderspielzeuge (kleines Tongeschirr, Weibelformen darstellende Klapperpuppen), Hirschhornharpunen stark in Magdalenien Typus und in erster Linie die aus Knochen oder Hirschhorn geschnitzten, hier auch bildlich dargestellten Einzel-, Doppel- oder Dreifachen Ringe, welche der Verfasser für *Fingerringe hält, weil er einige derselben auf den Fingern zusammengeschrumpfter Gerippe gefunden hat.* Analoge kennt er aus der Fachliteratur nicht. Dies ist die erste zusammenfassende Publikation vom Csókaer Fundorte, in welchem auch Reitergräber aus der Zeit der Völkerwanderung gefunden wurden.